

До Спеціалізованої вченої ради Д 61.051.07
Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Р.В. Шаповала – на дисертацію В.С. Шевчука на тему «Функціональні
основи діяльності адвоката в адміністративному судочинстві», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук**

Актуальність теми дисертації. Проблема визначення адміністративного процесуального статусу адвоката є предметом наукових розвідок, що опосередковується наявними соціально-правовими перетвореннями в Україні. У сучасній адміністративно-правовій доктрині концепція представництва й участі адвокатів у розгляді публічно-правових спорів перебуває на стадії вдосконалення та праксеологічного оновлення. При цьому відсутність специфікації загальних положень у визначеному напрямі наукових розвідок залишає поза увагою виокремлення характерних ознак участі адвокатів в адміністративному процесі як окремих груп суб'єктів.

Додатковим аргументом, що свідчить про актуальність вибраної тематики, є відсутність законодавчого впорядкування окремих питань функціонування адвокатури, що зумовлюється порівняно нещодавнім переформатуванням адміністративного процесу. Зазначені прогалини ускладнюють правозастосування під час здійснення судочинства, спричиняють пробіли в правозастосуванні та подальше виникнення публічно-правових спорів.

Своєчасність вибраного напрямку наукового пошуку посилюється оновленням національного законодавства у зв'язку з адаптацією до права Європейського Союзу, трансформацією системи публічного адміністрування, змістовним переглядом юридичного значення та ролі окремих суб'єктів,

уповноважених на представництво. Зазначене свідчить про актуальність, важливість, своєчасність і затребуваність вибраної теми дисертаційної роботи.

Дисертаційне дослідження має інноваційний характер, підкреслює зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове завдання щодо дослідження зазначеної проблеми виконано відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., та Планів науково-дослідної роботи кафедри адміністративного, кримінального права і процесу Закладу вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права». Проблематика дисертації постає з положень Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 р.» від 30 вересня 2019 р. № 722, постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 р.» від 3 березня 2021 р. № 179 та «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр.» від 5 серпня 2020 р. № 695, а також із Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 1 квітня 2014 р. № 333-р.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У процесі аналізу змісту роботи можна дійти висновку, що здійснене дослідження є самостійним, творчим, цілісним та актуальним. Дисертація В.С. Шевчука характеризується системним підходом щодо предмета дослідження. Визначені в роботі завдання відповідають його загальній меті, яка полягає в тому, щоб на підставі комплексного аналізу наявних наукових і нормативних джерел визначити функціональні основи діяльності адвоката в адміністративному судочинстві.

Наукова робота є структурно логічною. У дисертації на базі здійсненого аналізу національного законодавства в зазначеній сфері та з використанням сучасних методів наукового пізнання сформовано основні характеристики, що є притаманними розгляду публічно-правових спорів. Аналіз загального змісту

роботи свідчить про те, що здійснене дисертаційне дослідження має досить високий науковий рівень, а також значне теоретичне й практичне значення висновків дисертанта. В.С. Шевчуком залучено до дослідження та належно опрацьовано значну джерельну базу, зокрема наукову літературу з проблем адміністративного та адміністративного процесуального права, а також безпосередньо проблематики дисертаційного дослідження, нормативно-правові акти та судові рішення. Аналіз основного змісту роботи свідчить про те, що автором на належному рівні досліджено та охарактеризовано термінологічний апарат, визначено стан законодавчого регулювання участі адвоката в адміністративному судочинстві.

Завдяки доцільному використанню наукових джерел та різноманітних методів наукового пошуку висновки й результати дисертаційного дослідження є здебільшого обґрунтованими та достовірними. Варто звернути увагу на методологічні засади цього дослідження з урахуванням специфіки вибраної проблематики. В основі методологічної конструкції дисертаційної роботи лежить системний аналіз, завдяки якому визначено напрями дослідження та специфіку становища адвоката в адміністративному судочинстві (підрозділи 1.1, 1.3). Діалектичний метод дав змогу встановити поняття прав та обов'язків адвоката, провести їх класифікацію (підрозділ 2.2). За допомогою логіко-системного методу сформульовано та поглиблено понятійний апарат, який використаний у дисертації (розділи 2, 3). Формально-догматичний метод дав можливість здійснити змістовий аналіз поняття мети та завдань адвоката (підрозділ 2.1), дослідити особливості принципів адвокатської діяльності під час розгляду публічно-правових спорів (підрозділ 2.3). Формально-логічний метод використано для змістового аналізу нормативно-правової характеристики участі адвоката в адміністративному судочинстві (розділ 1). Структурно-функціональний метод дав змогу проаналізувати наявні та виокремити перспективні напрями вдосконалення участі адвоката в адміністративному процесі (розділ 3). Для з'ясування сутності й особливостей впливу адміністративного процесуального регулювання на статус адвоката застосовано

структурно-функціональний і системний методи, а також прийоми логічного методу (розділи 2, 3). Використання методів аналізу, моделювання та синтезу дало можливість сформулювати пропозиції щодо напрямів упровадження законодавства, яким урегульовано участь адвоката в розгляді публічно-правових спорів.

Наукова новизна одержаних результатів посилена положеннями, які чітко виокремлюють нові результати дослідження, та положеннями, що були вдосконалені дисертантом. Висновки та пропозиції за результатами наукового дослідження автор представляв на міжнародних і всеукраїнських конференціях, їх було використано у процесі викладання відповідних тем навчального курсу з дисциплін «Адміністративне право України», «Адміністративне процесуальне право» тощо.

Наукова новизна та практична значущість одержаних результатів. Новизна дисертації В.С. Шевчука має прояв як у самому підході щодо досліджуваної проблеми, так і в запропонованому способі її розв'язання.

Дисертантом уперше: 1) запропоновано розглядати функціональні засади діяльності адвоката в адміністративному судочинстві як нормативно врегульований інструментарій, який дає адвокату можливість і право надавати професійну правничу допомогу, бути учасником судового процесу в публічно-правових спорах на всіх стадіях, а також наділяє обсягом прав, гарантій, можливостей, обов'язків, зобов'язань; 2) здійснено специфікацію завдань, які ставляться перед адвокатом відповідно до засад адміністративного судочинства, через визначення первинної функціональної основи діяльності адвоката, яка зумовлює реалізацію мети, змісту діяльності адвоката та відіграє вирішальну роль у формуванні організаційних основ професійної діяльності адвоката в адміністративних справах, запровадженні нових теоретичних концепцій і програм; 3) визначено, що представництво в адміністративному судочинстві є спеціалізованою професійною діяльністю адвоката, який бере участь у розгляді адміністративних справ у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

Дисертантом цілком обґрунтовано висунуто тезу, що структуризація нормативно-правового забезпечення діяльності адвоката здійснюється відповідно до таких ознак: а) рівня правового закріплення; б) виду джерела права, у якому містяться норми; в) предмета правового регулювання.

Заслужують на увагу положення автора щодо вдосконалення: 1) наукових підходів до ролі адвоката у процедурах медіації та у врегулюванні адміністративного спору за участю судді; 2) теоретичних підходів щодо обґрунтування вираження гарантій професійної діяльності адвоката в адміністративному судочинстві через сукупність правових норм та принципів матеріального і процесуального права, якими окреслено умови набуття статусу адвоката та його підтвердження, підстави й порядок залучення адвоката до участі у справі, особливості реалізації наданих процесуальних прав та межі їх здійснення.

Висновки автора щодо значущості його праці для науки та практики видаються правомірними. Дисертаційне дослідження В.С. Шевчука містить вагомі результати, які в сукупності вирішують важливу наукову проблему адміністративного процесуального статусу адвоката. Викладені в ньому наукові положення заповнюють низку прогалин, які мали місце в теорії адміністративного та адміністративного процесуального права, а також є основою для здійснення подальших досліджень, удосконалення законодавчого регулювання участі адвоката у вирішенні публічно-правових спорів. Таким чином, дисертація має теоретико-прикладний характер, а її висновки та пропозиції становлять науковий, законотворчий і практичний інтерес та можуть бути використані в таких напрямках:

- науково-дослідній сфері – як підґрунтя подальших наукових досліджень проблемних питань функціональних основ діяльності адвоката в адміністративному судочинстві;

- правотворчості – для підготовки пропозицій щодо вдосконалення законодавства, яким урегульовано функціональні основи діяльності адвоката в адміністративному судочинстві;

- правозастосовній діяльності – з метою вдосконалення функціональних основ діяльності адвоката в адміністративному судочинстві;

- навчальному процесі – під час викладання студентам закладів вищої освіти дисциплін «Адміністративне право», «Адвокатура України», «Судові та правоохоронні органи», у підготовці підрозділів підручників і навчальних посібників із відповідних навчальних курсів, а також статей та наукових повідомлень.

Оцінка змісту дисертації. У роботі В.С. Шевчука порушено не розроблені раніше наукові та практичні проблеми, розв'язання яких дало змогу одержати цікаві результати, виробити низку корисних пропозицій. Окреслена мета, а також поставлені для її реалізації завдання визначили структуру роботи, яка є цілком логічною, виваженою та такою, що охоплює великий обсяг важливих аспектів дисертаційного дослідження. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Перший розділ дисертаційного дослідження присвячений теоретико-правовим засадам діяльності адвоката в адміністративному судочинстві. У ньому визначено стан наукових досліджень діяльності адвоката в адміністративному судочинстві; окреслено зміст нормативно-правового забезпечення діяльності адвоката в адміністративному судочинстві; проаналізовано інститут представництва в адміністративному судочинстві. Другий розділ присвячений характеристиці окремих елементів адміністративного процесуального статусу адвоката. Третій розділ дисертації присвячений дослідженню пріоритетних напрямів удосконалення засад участі адвоката в адміністративному судочинстві.

Серед висновків, що заслуговують на увагу, варто зазначити насамперед авторську позицію щодо специфіки участі адвоката в розгляді публічно-правових спорів, яка опосередковується спеціалізацією адвокатської діяльності та процесуальними вимогами Кодексу адміністративного судочинства України,

у яких встановлено обсяг прав та обов'язків учасника процесу, інтереси якого представляє адвокат.

Варто погодитися з автором у тому, що під правовими засадами діяльності адвоката в адміністративному судочинстві необхідно розуміти систему норм права, що закріплені в законах України, підзаконних нормативно-правових актах, актах органів адвокатського самоврядування, якими встановлено засади, мету, завдання, правила, порядок, гарантії, процедури діяльності та врегульовано інші функціонально-організаційні питання професійної діяльності адвокатів в адміністративному судочинстві.

Цікавим є висновок про те, що адвокат може бути медіатором в адміністративному процесі, якщо відсутні відповідні обмеження щодо сумісності та якщо він є спеціально підготовленим.

Наукову та прикладну цінність становлять запропоновані автором рекомендації, спрямовані на вдосконалення вітчизняного законодавства, зокрема щодо внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України.

Повнота викладу результатів у наукових публікаціях. Основні теоретичні положення та висновки дисертації містяться в 7 публікаціях, зокрема в 4 статтях у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку, та у 3 тезах доповідей за матеріалами науково-практичних конференцій.

Відсутність порушень академічної доброчесності. У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій В.С. Шевчука фактів порушень академічної доброчесності не виявлено.

Зауваження та дискусійні положення дисертації. Поряд із позитивними здобутками дисертаційного дослідження В.С. Шевчука, які є важливими для теорії адміністративного процесуального права, у рецензованій дисертації мають місце положення, які сприймаються неоднозначно, видаються суперечливими або потребують додаткового обґрунтування.

По-перше, автором висунуто тезу щодо виокремлення медіації як пріоритетної форми взаємодії адвоката з іншими учасниками адміністративного судочинства. Проте незрозумілим залишається правове забезпечення зазначеного в межах адміністративного процесуального законодавства. У зв'язку із цим доцільним видається уточнення позиції дисертанта з належною її аргументацією.

По-друге, серед положень наукової новизни дисертантом зазначено, що представництво в адміністративному судочинстві є спеціалізованою професійною діяльністю адвоката, який бере участь у розгляді адміністративних справ у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України. Це формулювання викликає певні застереження, оскільки поза увагою залишається договірне представництво та законне представництво, а також незрозумілим є співвіднесення «бере участь у розгляді адміністративних справ» з усіма стадіями адміністративного судочинства. Під час захисту хотілося би почути позиції дисертанта щодо правової оцінки зазначеного.

По-третє, під час визначення правового регулювання участі адвоката в адміністративному судочинстві автором виділено такі його детермінанти: а) рівень правового закріплення; б) вид джерела права, у якому містяться норми; в) предмет правового регулювання. Натомість в адміністративному процесуальному законодавстві акцент на зв'язок розгляду адміністративної справи з конкретним видом правового регулювання відсутній. Залишається незрозумілим вплив нормативної приналежності регулювання діяльності адвоката на розгляд публічно-правових спорів. Під час захисту хотілося би почути позицію дисертанта щодо цього питання.

По-четверте, під час характеристики завдань, що ставляться перед адвокатом, автор виокремлює такі: 1) надання правової інформації, консультацій і роз'яснень із правових питань, які стосуються або можуть стосуватися публічно-правового спору; 2) здійснення правового супроводу діяльності клієнта, що за змістом стосується публічно-правового спору;

3) складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів учасника адміністративного судочинства; 4) недопущення порушень прав учасників адміністративного судочинства, а також сприяння їх відновленню в разі порушення. Хотілося би почути позицію дисертанта щодо наявної специфіки цих завдань, їх відмінності від завдань, що ставляться перед іншими учасниками справи.

По-п'яте, цікавими видаються запропоновані автором зміни та доповнення до чинного законодавства України щодо прийняття Положення про порядок страхування відповідальності адвокатів. При цьому значним підвищенням наукової цінності одержаних результатів було би приділення уваги змістовому наповненню відповідного документа.

Наведені вище критичні зауваження та рекомендації стосуються дискусійних питань і не применшують значення отриманих у роботі висновків, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, яке має науково-теоретичне, нормотворче та практичне значення, містить наукові положення, що є корисними для вирішення конкретного наукового завдання, сприяють з'ясуванню сутності та особливостей статусу адвоката в адміністративному процесі.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Дисертація В.С. Шевчука на тему «Функціональні основи діяльності адвоката в адміністративному судочинстві» є самостійним, завершеним дослідженням актуального наукового завдання. Дисертацію виконано на високому теоретичному рівні, викладено науковою мовою, розділи дисертації пов'язані між собою за структурою та змістом, висновки ґрунтуються на результатах проведеного дослідження, які своєю чергою є досить аргументованими та доказовими.

З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних дисертантом наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень та висновків можна стверджувати, що

дисертаційна робота відповідає вимогам МОН України до дисертацій, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, та п. п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами), а її автор, Шевчук Віктор Сергійович, заслуговує на присудження ступеня кандидата юридичних наук.

Офіційний опонент –

Завідувач кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
доктор юридичних наук, професор

Роман ШАПОВАЛ

Підпис	<i>Шевчук В. С.</i>
Засвідчую	<i>Маско</i>
Нач. ВК	<i>Шевчук В. С.</i>